

УДК 338.004(477)

СВІТОВИЙ ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СЕКТОРА ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Штець Т.Ф.

аспірант, Львівський торговельно-економічний університет,
м. Львів, вул. Туган-Барановського, 10, 79000, Україна,
тел.: (032)-295-81-17, e-mail.: maksimyuks@ukr.net

ORCID: 0000-0002-2889-2469, DOI :<https://doi.org/10.31732/2663-2209-2019-53-84-89>

WORLD EXPERIENCE OF IMPLEMENTATION OF MECHANISMS OF GOVERNMENT REGULATION OF THE DIGITAL ECONOMY SECTOR DEVELOPMENT

Shtests T.

post-graduate student, Lviv trade-economic university,
Lviv, st. Tugan-Baranovsky, 10, 79000, Ukraine,
tel.: (032)-295-81-17, e-mail.: maksimyuks@ukr.net

ORCID: 0000-0002-2889-2469, DOI :<https://doi.org/10.31732/2663-2209-2019-53-84-89>

Анотація. Дослідження світового досвіду державного регулювання розвитку сектору цифрової економіки дає можливість зазначити, що держава виступає основним ініціатором та рушійною силою впровадження процесів цифровізації, оскільки їх системність та глобальність передбачає інтегрування у всі сфери не тільки економічного а й суспільного життя і відповідно потребує формування та впровадження цілеспрямованої державної стратегії цифровізації країни а саме комплексу механізмів державного регулювання. Метою статті є вивчення світового досвіду впровадження механізмів державного регулювання розвитку сектору цифрової економіки. У статті доведено, що досвід розвинених країн засвідчує важливість та пріоритетність впровадження державного регулювання розвитку сектору цифрових технологій за такими провідними стратегічними напрямками: створення передумов для кращого доступу до світових технологій; створення інституційних рамок, що гарантували б рівні умови доступу та діяльності на цифровому ринку; та впровадження дій спрямованих на зростання цифрової економіки і забезпечення ефективного, соціально-економічного розвитку. Визначено, що досягнення цих стратегічних завдань забезпечується у світі за допомогою реалізації провідних механізмів: інституційно-правовий механізм, що формує інституційно-правові засади, створює правові рамки впровадження цифровізації економіки; економічний механізм спрямований на економічне стимулювання процесів цифровізації; організаційний механізм дія якого забезпечує впровадження м'якого стимулюючого регулювання та державного адміністрування процесів цифровізації, створює умови для вільного розвитку цифрового ринку; та соціально психологічний механізм, що має важливу роль у впровадженні процесів цифровізації, оскільки спрямований на масове впровадження навичок та цифрових знань та формує соціальне, ринкове середовище розвитку цифрової економіки, а результатом дії зазначених механізмів є розбудова цифрової економіки та цифровізація суспільно-економічного життя країн.

Ключові слова: сектор цифрової економіки, світовий досвід, механізм розвитку, державне регулювання, процеси цифровізації.

Формул: 0, рис.: 0, табл.: 0, бібл.:8

Annotation. The study of the world experience of state regulation of the development of the digital economy sector makes it possible to note that the state is the main initiator and driving force for the introduction of digitalization processes, since their systematic nature and globalization entail integrating into all spheres not only economic but also public life and therefore requires the formation and implementation of a targeted state strategies for the digitization of the country, namely the complex of mechanisms of state regulation. The purpose of the article is to study the global experience of introducing mechanisms of state regulation of the development of the digital economy sector. The article proves that the experience of developed countries demonstrates the importance and priority of introducing state regulation of the development of the digital technology sector in such leading strategic areas: creating prerequisites for better access to world technologies; the creation of an institutional framework that would guarantee equal conditions of access and activities in the digital market; and the introduction of actions aimed at the growth of the digital economy and ensuring effective socio-economic development. It has been determined that the achievement of these strategic objectives is ensured in the world through the implementation of leading mechanisms: the institutional and legal mechanism that forms the institutional and legal framework creates the legal framework for the introduction of

digitalization of the economy; economic mechanism is aimed at economic stimulation of digitalization processes; the organizational mechanism of which ensures the implementation of soft stimulating regulation and state administration of digitalization processes creates the conditions for the free development of the digital market; and the socio-psychological mechanism plays an important role in the introduction of digitalization processes, as it is aimed at the mass introduction of skills and digital knowledge and forms the social, market environment for the development of the digital economy, and the result of these mechanisms is the development of the digital economy and the digitization of the socio-economic life of countries.

Key words: *digital economy sector, world experience, development mechanism, government regulation, digitalization processes.*

Formulas.: 0; fig.: 0; tabl.: 0, bibl.: 8

Постановка проблеми. В сучасному світі розвиток цифрової економіки та формування інформаційного суспільства є провідними глобальними процесами, що значною мірою змінюють та прискорюють економічний розвиток та трансформацію галузей та загалом змінюють структуру економіки. Водночас, ключовими факторами розбудови цифрової економіки виступають інтелектуальні ресурси, технології та нематеріальне виробництво, вони забезпечують еволюціонування, перехід на наступний рівень розвитку економічних систем, й формують нову економічну парадигму. Загалом, цифровізація економіки змінює світ та відкриває нові можливості його всебічного розвитку. Проте впровадження процесів формування та розбудови сектору цифрової економіки пов'язано із впливом, дією численних зовнішніх та внутрішніх факторів, що здійснюють стимулюючий чи навпаки деструктивний вплив на процеси цифровізації, формують, створюють механізми управління здатні забезпечити цілеспрямоване впровадження цифрового розвитку. При цьому, головну роль в реалізації процесів розбудови цифрової економіки відіграє впровадження цілеспрямованої державної політики та реалізація механізмів і інструментів державного управління здатних забезпечити ефективно впровадження процесів цифровізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку цифрової економіки, та зміни що відбуваються в суспільстві під впливом цифровізації, значну увагу приділяли вітчизняні та зарубіжні вчені, зокрема: І. Яненко, В. Корнеєва, Л. Жукова, Т. Васильців, О. Данченко, І. Ляшенко та ін.

Незважаючи на численні наукові дослідження щодо розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та цифрової економіки, залишаються недостатньо дослідженими питання механізмів державного регулювання розвитку даної сфери. Що актуалізує потребу проаналізувати досвід впливу держави на цифровізацію економіки в розвинених країнах.

Формування цілей статті. Метою статті є вивчення світового досвіду впровадження механізмів державного регулювання розвитку сектору цифрової економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Державне регулювання процесів цифровізації економіки в розвинених країнах здійснювалося по різному, із впровадженням відповідної державної політики, із застосуванням широкого кола методів, механізмів та інструментів та із врахуванням техніко-технологічних особливостей рівня розвитку національних економік, стратегічних векторів розвитку національних інноваційних систем, рівня техніко-технологічного розвитку виробничого комплексу й інфраструктури та під впливом факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, кон'юнктури ринку, тощо.

Створення інституційно-правових механізмів в кожній країні здійснюється відповідно до соціально-економічних особливостей функціонування її правової системи. Так, першою країною в якій було створено Міністерство цифрової економіки як державний інститут, що відповідає за управління процесами цифровізації країни та впроваджено широке, масштабне використання

«хмарних технологій» зі створенням «Дата центів» «G. Clouds» стала Великобританія [2]. Зазначимо, що сьогодні ця країна є однією із найбільш розвинених у сфері інноваційних та інформаційних технологій країн світу. Власне, Великобританія ввела у світову наукову термінологію поняття «цифрової економіки» та значно розвинула його методологію та механізми реалізації.

Інституційно-правовий механізм державного регулювання розвитку цифрової економіки в країнах Європейського Союзу забезпечується із прийняттям та реалізацією низки законодавчих актів як на рівні ЄС так і на рівні кожної окремої країни учасниці. Так у 2010р. в Європейському Союзі була затверджена «Цифрова стратегія Європа 2020», дія якої спрямована на розвиток цифрової економіки та масове впровадження Інтернет технологій. У 2015 році в ЄС було представлено цифрову ініціативу «Цифрове перетворення промисловості» дія якої зосереджувалася на шести стратегічних напрямках: логістиці, діяльності ЗМІ, виробництві товарів широкого споживання, галузі виробництва електроенергії, автомобільній промисловості та сфері охорони здоров'я, а у 2016-2017 рр. було ініційовано та прийнято проекти цифровізації іще восьми галузей: хімічної промисловості, добування нафти газу та металів, авіаційній галузі, готельному бізнесі, сфері послуг, страхуванні та сфері телекомунікацій. Оцінюючи потенціал цифрової економіки та фінансову ефективність науковці зазначають, що очікуваний дохід від цифровізації протягом наступних 10 років до 2025 р. може скласти 30 трлн. дол. США [1]. Окрім загальної стратегії цифрового розвитку ЄС країни Європейського Союзу розробили та затвердили окремі Стратегії та програми цифрового розвитку з визначенням мети та стратегічних завдань за напрямками розвитку. Такими документами стали «Індустрія 4.0.» (Industry 4.0.) «Розумне виробництво» (Smart manufacturing), «Інтернет у промисловості» (Internet of manufacturing),

«Цифрове виробництво» (Digital manufacturing) та «Відкрите виробництво» (Open Manufacturing) прийнята в 2011р. в Німеччині. Таким чином, країни світу сформулювали власне бачення та власні ініціативи цифрового розвитку та визначили, конкретизували стратегії і проекти цифрового розвитку та цифровізації економіки відповідно до викликів індустріальної революції 4.0. та визначили стратегічні напрями поетапної цифровізації економіки країни.

Реалізація інституційно-правового механізму державного регулювання в країнах ЄС здійснюється відповідно до прийнятої «Стратегії розбудови єдиного ринку цифрових технологій» основними засадами якої виступають створення передумов для максимально зручного доступу до цифрових товарів та послуг європейських споживачів; забезпечення інституційних умов які гарантували б рівні права для розвитку цифрових мереж та впровадження цифрових технологій для всіх учасників ринку; та максимізація засобів державного регулювання спрямованих на розвиток цифрової економіки як складової суспільно-економічного розвитку. Власне, для ідентифікації та аналізу результатів державного регулювання в сфері впровадження цифрових технологій в Європі введено композитний «Індекс цифрової економіки та суспільства», який узагальнює цифрові показники в Європі та досліджує успішність реалізації Стратегії державного регулювання розвитку сектору цифрової економіки, впровадження процесів цифровізації та процесів еволюціонування економіки [2].

Таким чином, із визначенням керуючого органу, з координації та регулювання процесів цифровізації економіки країн ЄС, із формулюванням концептуального бачення процесів цифровізації та із прийняттям Стратегії цифрового розвитку та відповідних проектів і програм за окремими сферами, напрямками економіки в країнах ЄС поступово створювалися інституційні та нормативно-правові засади необхідні для розбудови цифрової

економіки та впровадження цифровізації всіх сфер суспільно-економічного життя, формувалися механізми та методики дослідження ефективності впровадження процесів цифровізації із точки зору досягнення головної мети зростання цифрової конкурентоспроможності європейських країн порівняно із іншими країнами світу. Водночас, важливим напрямом інституційно-правового механізму є прийняття відповідного законодавства та дотримання норм щодо забезпечення захисту інтелектуальної власності і розвиток та оптимізація систем державного патентування, ліцензування продуктів цифрових технологій дотримання та захисту авторських прав та прав власності.

Розглядаючи особливості застосування організаційного механізму державного регулювання країнами Європейського Союзу, слід зазначити що в питаннях державного регулювання розвитку цифрової економіки та цифровізації визначених сфер та галузей країни Євросоюзу стоять на позиціях максимального зменшення впливу та дії адміністративних методів та механізмів та надають перевагу економічним механізмам та методам. [2]. Таким чином, позиція країн ЄС полягає в максимальному зменшенні дозвільних бар'єрів для розвитку підприємництва та торгівлі в сфері цифровізації; стимулювання інвестиційної активності, впровадження м'якого стимулюючого регулювання в телекомунікаційні галузі, значному зменшенні торгівельних обмежень та знятті внутрішніх бар'єрів і торгових обмежень між країнами ЄС та загалом створенні адміністративних умов максимального сприяння розвитку ринкових механізмів впровадження цифровізації, доступності та спрощення реєстрації бізнесу, зняття значної кількості ліцензійних та дозвільних обмежень у впровадження електронних бізнес процесів виробництва та реалізації продукції чи просування товарів та послуг засобами електронної торгівлі.

Важливим аспектом функціонування Єдиного цифрового ринку в країнах ЄС та й у всьому світі є цифрове об'єднання а саме сумісність стандартів, протоколів, інтерфейсів. Сьогодні у всьому світі поширені стандарти ЄС та стандарти США. [3]. Відповідно, впровадження єдиних цифрових стандартів є важливою та необхідною умовою успішної інтеграції країн в європейський та світовий економічний простір.

У країнах світу активно поширюються впровадження комунікаційних та інформаційних технологій зі створенням та розвитком електронного урядування необхідного для адміністрування економічних, організаційних, реєстраційних процесів та взаємодії держави і бізнесу та покращення результатів роботи державних органів за рахунок зростання прозорості і публічності здійснених заходів. Так до 2017 р. більш як 90 країн світу вже впровадило державні платформи для надання публічної інформації та послуг а 148 країн запровадило здійснення окремих онлайн-послуг [4]. Таким чином, у цифровому режимі здійснюється державна реєстрація компаній, ведеться документообіг, подається звітність та забезпечується обмін інформацією із використанням прозорих комунікативно-інформаційних онлайн-систем.

Основними інструментами державного регулювання спрямованими на стимулювання притоку інвестицій в економіку стають онлайн-портали та онлайн-вікна із наданням потенційним інвесторам всієї необхідної інформації щодо законодавства в сфері інвестування та інвестиційні процеси [2]. Відповідно, цифровими інструментами спрямованими на стимулювання та розвиток інвестиційних процесів стали впровадження систем електронного регулювання та систем електронної реєстрації. Впровадження цих систем дає можливість органам державного регулювання спрощувати режими адміністрування, реєстрації суб'єктів господарювання чим значною мірою

покращує і забезпечує прозорість надання ліцензій, дозвільних документів та стимулює розвиток нової цифрової інфраструктури необхідної для роботи цих платформ та переходу на новий цифровий обмін інформацією.

В розбудові економічного механізму державного регулювання розвитку цифрової економіки провідними країнами світу ініціюється та здійснюється внесення змін до економічної (інвестиційної, податкової, інноваційної, промислової) політики; впровадження економічного стимулювання процесів цифровізації економіки із застосуванням інструментів фондування, створенням спеціальних фондів спільного венчурного інвестування, із лібералізацією фінансових операцій [5]. Відтак, у країнах ЄС та США, Китаї активно розробляються та реалізуються програми фінансування, кредитування, субсидіювання діяльності із впровадження електронних систем, продуктів.

Досвід успішних країн засвідчує доцільність ініціювання та впровадження спільних державно-приватних інвестиційних проектів спрямованих на розвиток цифрової економіки, розбудову цифрової інфраструктури та необхідність державного контролю та посилення впливу держави на процеси відбору інвестиційних проектів, пошуку та залучення інвесторів і відповідно цифровізація цих процесів та зростання їх прозорості та надійності, сприятиме, що заростанню притоку зовнішніх та внутрішніх інвестицій та активуватиме інвестиційні процеси.

На важливості формування та реалізації інвестиційних механізмів та першочерговості формування та реалізації власних національних стратегій цифрового розвитку як комплексного бачення узагальнених концептів цифрового розвитку, методів та шляхів їх досягнення наголошує генеральний секретар ЮНКТАД Мукіса Кітуйош зазначаючи, що діджиталізація економічних процесів має значні переваги які із використанням механізмів стимулювання інвестиційної активності повинні полегшити компаніям доступ на світові економічні ринки [4].

Водночас, наголошується на необхідності активізації інвестиційних, економічних, фінансових механізмів в впровадженні процесів цифровізації економіки, реалізація яких неможлива без розбудови інфраструктури, що має ключове значення в розвитку цифрової економіки.

Формування та розбудова соціально-психологічного механізму державного регулювання процесів впровадження цифровізації в країнах Євросоюзу, Великобританії та США побудовані на усвідомленні необхідності формування у основної частини населення базових знань та навичок, так званих навичок STEM (Science-Technology-Engineering-Mathematics), що перекладається к (Наука-Технології-Інженерія- Математика) [6]. Таким чином, першим кроком у розвитку цифрових технологій та розбудові цифрової економіки є зростання рівня елементарної загальної цифрової грамотності та формування у основної маси населення навичок необхідних для користування пристроями, механізмами і програмами та професійних навичок їх використання у здійсненні виробничих операцій.

Європейська комісія серед основних п'яти напрямів програми цифрового підприємництва відзначає розвиток цифрових знань та ринку; створення цифрового бізнес-середовища; спрощення доступу до фінансів для бізнесу; формування та розвиток цифрових навичок працюючих; та створення підтримуючої культури [7]. Так, важливим аспектом соціально-психологічного механізму впровадження цифрових технологій є формування мотивації суспільства у використанні цифрових технологій, що значною мірою залежить від доступності цифрових технологій, розбудові та функціонуванні інфраструктури, впровадженні державних програм та платформ цифровізації всіх сфер суспільного та економічного життя і відповідно створенні умов для активізації використання цифрових процесів переважною частиною населення. Важливим є фактор формування нових

моделей цифрової культури, моделей поведінки та спілкування людей пов'язаних із змінами та впровадженням цифрових технологій. Користування технікою та технологіями потребує знань та навичок, зростає потреба у фахівцях, що володіють основними знаннями, здатні до виконання складних завдань та мають відповідні компетенції [8, с.138]. Це дає можливість констатувати, що в умовах цифрової економіки якість людського капіталу та розвиненість, доступність інформаційних технологій мають важливе значення для її подальшого розвитку. Таким чином, соціально-психологічний механізм та його інструменти спрямовані на формування та впровадження цифровізації як невід'ємної складової життєдіяльності людини у всіх сферах.

Висновки. Отже, для державного регулювання розвитку сектора цифрової економіки необхідним є формування та дії інституційно-правового, економічного, організаційного, соціально-психологічного та техніко-технологічного механізмів з широким переліком методичного інструментарію за кожним із них, комплексне та системне застосування яких дасть можливість зростання рівня якості, конкурентоспроможності, технологічності продукції, оптимізує процеси виробництва та збуту продукції; активує реалізацію цифрової трансформації існуючих та формування й активний розвиток нових високотехнологічних галузей, що в комплексі забезпечить динамічний ефективний розвиток сектору цифрової економіки.

Література:

1. Яненкова І. Г. Цифрова трансформація промисловості України; ключові акценти. *Проблеми економіки*. 2017. № 4. 179-184 с.
2. Корнесьва Ю. В. Роль держави у сприянні інвестиціям у розвиток цифрової економіки. *Економіка прогнозування*. 2018. № 1. 120-134 с.
3. Жукова Л. М. Цифрова економіка як об'єкт державного регулювання. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2017. № 5 (11). 7-11 с.

4. World Investment Report 2017: Investment and digital economy / UNCTAD.2017. URL: https://unctad.org/en/publicationslibrary/wier2017_en/pdf

5. Васильців Т. Фінансово-економічні інструменти стимулювання розвитку ІТ-сфери України. *Міжнародний науковий журнал "Економічний дискурс"*. 2017. Вип. 4, 128-136 с.

6. Digital Economy and Society Index 2017. URL: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/desi>.

7. Данченко О. Україні варто взяти за озброєння довід Британії щодо впровадження цифрової економіки. URL: <https://apostrophe.ua/ua/news/economy/2017-02-01/danchenko/85328>

8. Ляшенко В. І. Цифрова модернізація економіки України як можливість проривного розвитку: монографія. НАН України, Інститут економіки промисловості. Київ, 2017. 252 с.

References:

1. Yanenkova, I. H. (2017) "Digital transformation of Ukrainian industry; key accents", *Problemy ekonomiky*. № 4. p. 179-184.
2. Kornieieva, Yu. V. (2018) "The role of the state in promoting investment in the development of the digital economy". *Ekonomika prohnouzovannia*. № 1. p. 120-134.
3. Zhukova, L. M. (2017) "Digital economy as an object of state regulation", *Ekonomichnyi visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii*. № 5 (11). p. 7-11.
4. World Investment Report 2017: Investment and digital economy / UNCTAD.2017. Available at : https://unctad.org/en/publicationslibrary/wier2017_en/pdf.
5. Vasylytsiv, T. (2017) "Financial and economic tools for stimulating the development of the IT sphere of Ukraine", *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal "Ekonomichnyi dyskurs"*. Vol. 4. p. 128-136.
6. Digital Economy and Society Index 2017. Available at : <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/desi>.
7. Danchenko, O. (2015) "Ukraine should take the arms of British evidence of the introduction of the digital economy". Available at : <https://apostrophe.ua/ua/news/economy/2017-02-01/danchenko/85328>.
8. Liashenko, V. I. (2017) *Tsyfrova modernizatsiia ekonomiky Ukrainy yak mozhlyvist proryvnoho rozvytku: monohrafiia* [Digital modernization of the Ukrainian economy as an opportunity for breakthrough development], NAN Ukraine, Instytut ekonomiky promyslovosti. Kyiv.

Стаття надійшла до редакції 27.02.2019 р.